

Mod smittar

Brian Palmer är amerikanen som hörde Palme tala och sökte sig till hit av närmast ideologiska skäl. I dag undervisar han svenska studenter om civilkurage.

Text: Helena Östlund | Bild: Lena Katarina Johansson | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 4 2009](#)

Sverige var landet som fascinerat Brian Palmer ända sedan han som 19-åring hörde Olof Palme tala.

Det var en aprildag 1984 som en kompis kom fram till Brian i matsalen på Harvard University och berättade att Olof Palme skulle föreläsa. Brian sa att han inte hade tid men kompisen insisterade: "Palme är en stor man i frågor om fred och rättvisa. Du får inte missa det!" Så Brian följde med och blev hänförd. Över Palmes tal och det han beskrev om det sociala systemet i Sverige.

– Palme var mycket övertygande och extremt hoppfull. Det här var en tid när många av studenterna på Harvard funderade över vad vi skulle göra om det blev kärnvapenkrig. Vi var flera studenter som samlades i en halvcirkel runt honom efteråt och han log och verkade vara mycket glad.

Efteråt rev Brian ner affischen om föredraget och den finns fortfarande kvar hemma hos hans föräldrar i Brooklyn. Två år efter mötet med Palme plockade Brian Palmer upp New York Times från studentrummets dörrmatta, läste att Sveriges statsminister blivit skjuten och blev mycket ledsen. Han och hans kamrater hade en minnesplats på väggen för personer som blivit mördade i kampen för fred och rättvisa. Där fanns bland andra Jesus, Robert Kennedy och Martin Luther King och nu skrev de dit Palmes namn.

Jag undrar hur han ser på Palme idag?

– Jag har läst om vapenhandel med Indien och andra frågor som

visar att han inte var ett helgon, men bedömer ändå att han gjorde extremt mycket för olika freds- och rättviseprojekt i världen och att han på något sätt drog med sig hela landet i dessa projekt, genom att förklara varför det var viktigt. Han hade en viss pedagogisk roll som man kan likna vid Obamas.

Nu, drygt tjugo år senare är Brian Palmer svensk medborgare, flitig debattör i media och gästlektor vid Uppsala universitet. Vi sitter och pratar och dricker te i den lilla gästlägenhet högt uppe under takåsarna i centrala Göteborg, som han då snart ska lämna. Han har innehaft en gästprofessur till minne av Torgny Segerstedt, men ska återgå till att undervisa på Teologiska institutionen i Uppsala där han också ansvarar för att utveckla bildningskurser.

Brian Palmer hamnade i hetluften i våras när han var opponent på idéhistorikern Susanne Dodilletts avhandling *Är sex arbete?* där hon jämförde synen på prostitution i Sverige och Tyskland och också delvis tog ställning för den tyska modellen. En avhandling som debatterades livligt på Socialpolitikens hemsida och bland annat anklagades för forskningsfusk.

Brian Palmer berömde avhandlingen i en recension på Göteborgs-Postens kultursida, men inser nu efteråt att han borde ha redovisat sin egen syn på den svenska sexköpslagen.

–Jag tycker att lagen är en stor framgång, men prisade ändå Susanne Dodilletts för att hon visade på den kulturella och historiska logik som fick tyska feminister att kämpa för en helt annan policy. Jag ville fokusera på Dodilletts bok eftersom recensionen handlade om henne, men det gjorde att vissa läsare trodde att jag är en del av en sexliberal rörelse som vill ha bort begränsningar av prostitutionen – vilket jag definitivt inte är!

Hans väg till Sverige har gått om inte spikrak, så i alla fall med en snirklande målmedvetenhet. Under studieåren i socialantropologi på Harvard sökte och fick han ett stipendium till SIPRI, Stockholms internationella fredsforskningsinstitut.

– Jag blev kär i en stockholmska som istället hittade en tysk man. Men jag hade blivit mer och mer intresserad av Sverige och började lära mej språket och det blev naturligt att skriva min avhandling om Sverige.

Han disputerade på Harvard år 2000 och hans avhandling *Wolves at the Door* handlar om solidaritetsidealet i Sverige i en tid av nedskärningar och nyliberala förändringar under nittiotalet. Efter disputationen fick han ett fyraårigt lektorat på Harvard. Det förlängdes inte – trots att han år 2002 utnämndes till universitetets bästa lärare.

– Jag hade varit involverad i olika kampanjer som var kontroversiella. Alla var inte ledsna när jag slutade, säger han och låter ganska belåten.

En aktion var striden för en "living wage" där 50 studenter genomförde en husockupation hos Harvard's rektor, i solidaritet med skolans lågavlönade städ-, köks- och säkerhetspersonal. Brian Palmer var en av de lärare som gav stöd åt studenterna. De vann efter tre veckor eftersom publiciteten blev så besvärande: världens i särklass rikaste universitet utpekades som snåljåp.

– Det var en PR-katastrof för Harvard och det var idiotiskt av dem för det handlade om så lite pengar i relation till universitetets budget.

En annan aktion var när Brian Palmer tillsammans med några studenter försökte räkna ut hur mycket Harvard hade tjänat på att vapenföretagens aktier gick upp inför Irakkriget. Han organiserade en omröstning i kollegiet om att Harvard borde ge bort pengarna som de tjänat på kriget till exempelvis Rädda barnen, men fick bara stöd av några dussin lärare. Det noterades dock i lokaltidningarna, vilket blev pinsamt för universitetets ledning.

– Det passade bra att flytta! Jag trivs så väldigt bra i Sverige. Fortfarande när jag är på väg hem från konferenser eller resor och kommer till Arlanda får jag gåshud och tänker "hur kan jag ha sådan tur att jag får bo i Sverige".

Redan första gången han kom hit blev han imponerad av hur vänligt människor behandlade varandra. Särskilt männen. I USA hade män en hårdare attityd, var tuffa och dominanta, och Brian Palmer kände sig genast hemma med de svenska männens mjukare framtoning.

Han tycker också att Sverige har en mer levande demokrati än han var van vid. När svenska vänner har invändningar, "se på polisens agerande efter Göteborgsdemonstrationerna!" svarar han "titta på Guantanamo och Abu-Ghraib!".

– Sverige har ett öppet, levande och välfungerande offentligt samtal. Ett samtal som jag fått komma med i mycket mer än i USA. Där betraktades jag ofta som alltför radikal för att kunna vara en acceptabel deltagare i mediedebatter, men här ses jag inte alls som så extremistisk.

Brian Palmer undervisar om mod, civilkurage och risktagande och bjuder ofta in gäster som studenterna får intervjua. Existentiella frågor, som hur vi förstår andra människor över olika slags gränser och vad vi har för etiskt ansvar i en värld av våld, orättvisor och lidande, är sådant som sällan tas upp i undervisningen. Därför har hans kurser blivit mycket populära.

– Min roll har ofta varit att förmedla andras berättelser.

I kurserna brukar Brian berätta om Wesley Autrey, en afrikansk-amerikansk byggnadsarbetare i New York som var på väg till jobbet när han såg en man som fick ett epileptiskt anfall och ramade ner på tunnelbanespåret, just när tåget var på väg in. Wesley Autrey hoppade ner på spåret och pressade ner mannen med sig själv ovanpå mellan rälsdelarna. Tåget passerade över dem utan att de fick några allvarliga skador.

– Många reagerade med kärlek och tacksamhet och folk skickade dyrbara presenter. Vissa tolkade det nästan religiöst, att Wesley Autrey förstod att vi får livet som en gåva och att det inte är vårt att behålla i evighet.

En av dem Brian Palmer bjudit in är Amy Goodman, en amerikansk journalist som blev vittne till hur soldater öppnade eld och

dödade 200 personer under en icke-våldsdemonstration i Östtimor. Hon blev själv attackerad och sparkad, men när hennes amerikanska pass föll ur fickan lät soldaterna henne vara.

Efteråt kom många studenter fram och ville prata med henne. De undrade "får jag följa med nästa gång du gör ett sådant reportage?" och "var ska jag studera för att bli en så stark och modig kvinna som du?"

– Det var intressant att se hur modet hos personer som Amy Goodman smittar. De drar med sig och inspirerar andra och det blir möjligt att gå bortom likgiltigheten. Vi vet att rädsla smittar i en paniksituation, men mod kan också var smittsamt i möten ansikte mot ansikte.

En av hans studenter mejlade för några år sedan och berättade att när han gick Brians kurs hade han redan fått jobb på Wall Street. Han hade sett fram emot att få råd med en utsikt över Central Park, men blev så inspirerad av en av gästerna i kursen, en kvinna som var läkare i Afghanistan och Irak, att han tackade nej till fondfirman och bestämde sig för att bli biståndsarbetare i Gambia.

Forskning visar att modiga människor ofta har stark övertygelse av något slag, till exempel religiös tro eller tro på fackföreningen. Många kommer från mindre auktoritära hem, med mindre auktoritära föräldrar och lärare. Men Brian Palmer menar att det inte bara handlar om personlighet, utan också om vilka omständigheter, vilka organisationer och vilket sorts samhälle som uppmuntrar civilkurage.

En av de förebilder som påverkat Brian Palmer är den franska filosofen Simone Weil. Hon tog jobb i en bilfabrik på 30-talet för att hon ville förstå hur industriarbetare hade det, hon var volontär på den antifascistiska sidan under spanska inbördeskriget och dog i en tuberkulos-sjuk i England 1943. En annan inspirationskälla är författaren James Agee, som under depressionen på 30-talet åkte till Alabama för att bo hos de allra fattigaste familjerna för att berätta om deras liv.

– Han skrev så klara och kärleksfulla skildringar av deras liv

och såg dessa individers dignitet trots deras extrema nödsituation.

Även i Brian Palmers egen släkthistoria finns dramatik och mod. Hans mor växte upp i en sekulariserad judisk familj i Prag. Mormodern var matematiker och fysiker, hon hade skrivit avhandlingar i båda ämnena och var också socialist. Familjen hotades av nazisterna och Brians mor som då var liten flicka hjälptes av kväkarna att fly till England 1939. Hans morföräldrar kunde också fly så småningom och familjen återförenades i New York efter kriget.

Brian Palmers far föddes i Filippinerna som son till amerikanska missionslärare och växte upp i Indiana i USA. Föräldrarna möttes på Harvard som doktorander och bosatte sig i Brooklyn där Brian växte upp – och så småningom också började studera på Harvard. Nu bor han i det Europa som modern tvingades fly ifrån.

Jag undrar hur Sverige har förändrats sedan han först kom hit och Brian Palmer menar att det har skett en gradvis nyliberalisering av samhället.

– För 20 år sedan skulle man aldrig kunnat förvänta sig att sitta på en träningscykel på Friskis och Svettis och få höra två personer på cyklarna bredvid diskutera vilka fonder som ger bäst avkastning. Pensionsreformen har gjort oss alla till småkapitalister, strukturella förändringar har ändrat människors vardagliga sätt att vara.

En annan sak som skrämmer honom är att valkampanjerna professionaliserats, så att de blivit mer som de amerikanska med sofistikerade PR-apparater. Han tar som exempel moderaternas omstöpning från ett parti som associerats med de rikaste svenskarna, till det nya arbetarpartiet, delvis med inspiration från republikanerna i USA.

– Det är skrämmande att det går att använda PR så effektivt. Den utvecklingen kommer vi att se mer av i framtiden. Det har blivit mycket mer fokus på att sälja kandidater som individer och det är tragiskt. Om en kandidat är lite roligare på TV ska

inte det vara det viktigaste – utan vilken politik som förs. När Brian Palmer tillfälligtvis var tillbaka på Harvard för att hålla ett par föreläsningar kom många av hans före detta studenter fram och frågade "Hur kan du flytta till Sverige?" En av dem var rätt arg och sa: "Jag vet att Sverige är ett bra samhälle att leva i, men du kan inte bara lämna Amerika med alla problem. Du hade kurser om hur vi kan ändra samhället och så bara lämnade du oss med denna röra!"

– Det var träffande! Och visst kan man tycka att USA behöver en engagerad progressiv lärare men jag känner att jag kan påverka mycket härifrån.

– Ett progressivt Sverige är också viktigt för världen, som ett exempel på vad som är möjligt att göra när det gäller miljö och att minska fattigdom och sociala klyftor.

helena[at]reportageborsen.se

Helena Östlund